

VI. Miscellanea

1. Z komisji kodyfikacyjnej

I. Sekcja postępowania karnego.

Sekcja postępowania karnego Komisji Kodyfikacyjnej zakończyła swe prace w roku 1924 przyjęciem w drugim czytaniu, złożonego jej przez wydelegowaną podkomisję przygotowawczą (redakcyjną), — prezes sekcji, prof. E. Krzymuski, wiceprezes, prof. A. Mogilnicki, sekretarz, adw. Z. Rymowicz, — projektu ustawy postępowania karnego.

Projekt ten, ogłoszony drukiem w końcu r. 1924, wywołał ze strony sfer prawnych dużo uwag krytycznych, wskutek czego trzeba było odesłać rzeczony projekt do podkomisji redakcyjnej dla bliższego rozpatrzenia tych uwag. Skłoniło to podkomisję do poddania samego projektu gruntownej rewizji, czego owocem stał się nowy projekt, już prawie całkowicie wykończony.

Między innymi uwagami, złożyła swe uwagi komisja postępowania karnego Pol. Tow. Ust. Krym., co do całokształtu projektu,

Obecnie prace podkomisji redakcyjnej u. p. k. nad rozpatrywaniem całokształtu nadesłanych uwag są na ukończeniu i z początkiem stycznia r. 1926 podkomisja będzie mogła ten nowy projekt u. p. k. złożyć sekcji do ostatecznego przyjęcia.

Ponieważ, według wszelkiego prawdopodobieństwa, znaczna część zaprojektowanych przez podkomisję zmian zostanie zaakceptowana przez sekcję bez dyskusji, należy się spodziewać, że dwa tygodniowe posiedzenia sekcji w końcu stycznia i w końcu lutego, ewentualnie trzeciego — w połowie marca — wystarczą do przyjęcia projektu w trzecim czytaniu, poczem projekt z nową numeracją zostanie oddany do druku i rozesłany wszystkim członkom Komisji Kodyfikacyjnej. Po przyjęciu projektu w trzecim czytaniu wypadnie wprowadzić pewne przeróbki w motywach, co zajmie około dwóch miesięcy tak, że przypuszczalnie około 1 maja 1926 projekt procedury karnej, wraz z motywami, będzie gotowy dla złożenia go Komitetowi Organizacji Prac Komisji Kodyfikacyjnej.

Prof. E. Stan. Rappaport
Sekretarz generalny K. K.

II. Sekcja prawa cywilnego.

Na warsztacie sekcji prawa cywilnego są 3 sprawy, a mianowicie:

1. projekt jednolitego dla całej Polski prawa osobowego małżeńskiego,
2. projekt jednolitego dla całej Polski prawa opiekuńczego,
3. projekt jednolitego dla całej Polski prawa zobowiązań.

1. Projekt jednolitego dla całej Polski prawa osobowego małżeńskiego.

Referent główny Prof. Dr. Karol Lutostański. W skład podkomisji przygotowawczej, ustanowionej przez Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej w porozumieniu z urzędującym wiceprezesem sekcji prawa cywilnego wchodzi referent główny oraz pp. Prezes Prokuraturii Generalnej Stanisław Bukowiecki, adwokat prof. Henryk Konic, adwokat Zygmunt Nagórski i urzędujący wiceprezes sekcji i prawa cywilnego prof. dr. Ignacy Łyskowski jako przewodniczący. Protokoły prowadzi starszy asystent przy katedrze prawa cywilnego w Uniwersytecie Warszawskim dr. Jan Wasilkowski. W posiedzeniach podkomisji bierze udział z głosem doradczym delegat Ministerstwa Sprawiedliwości adwokat Kazimierz Głębocki.

Zadaniem podkomisji przygotowawczej jest rozpatrzenie opracowanego przez prof. Lutostańskiego projektu i przygotowanie go do przedstawienia sekcji prawa cywilnego.

Podkomisja w czasie od dn. 5. 12. 1924 r. do dn. 21. 7. 1925 r. rozpatrzyła projekt na 23 posiedzeniach, trwających po 3 godziny, kończąc czytanie pierwsze.

W rozprawie ogólnej prof. Lutostański przedstawił koncepcję podstawową projektu. Nie chodzi o opracowanie dzieła teoretycznego, lecz o przygotowanie projektu, któryby odpowiadał panującym w społeczeństwie poglądom i któryby przeto liczyć mógł na przyjęcie przez ciała ustawodawcze. Tak w społeczeństwie jak w ciałach ustawodawczych poglądy są podzielone.

Jeden pogląd hołduje zapatrywaniu, że małżeństwo jest instytucją religijną i przeto poddane być powinno przepisom religijnym. W każdym razie dla przeważającej liczbowo ludności rzymsko-katolickiej obowiązywać powinno zawarcie i rozwiązanie małżeństwa zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. Przeciw temu stanowisku należy zaznaczyć, że nowoczesne prawo polskie liczyć się musi z postępem, jaki miał miejsce w państwach zachodnio-europejskich, oraz z tem, że

chodzi o przepisy prawa cywilnego, które muszą być jednolite dla wszystkich obywateli państwa.

Drugi pogląd hołduje zapatrywaniu, że małżeństwo powinno być instytucją wyłącznie świecką, a przeto wprowadzić należy obowiązkowe śluby cywilne. Przeciw temu stanowisku należy zaznaczyć, że jest wielką zdobyczą nowszych czasów, by nie krępowano sumienia niczyjego.

Wobec tych rozbieżnych poglądów dla naszego jednolitego prawa osobowego małżeńskiego jedynie wskazaną jest droga kompromisu. Tę drogę wybrał referent w swym projekcie skłaniając się ku fakultatywnym ślubom cywilnym, zastrzegając jednakże rozwód dla sądów cywilnych. Poza to podkreślić należy, że zawarcie małżeństwa nie jest zwykłą umową, lecz chodzi o wejście w stosunek dwojga osób, który podlega unormowaniu przez prawo z szerokim uwzględnieniem interesów społeczeństwa i państwa. W szczególności referent korzystał w szerokiej mierze z doświadczenia nowszych kodyfikacji zachodnio-europejskich, oraz z bogatego materiału, jaki dostarcza na wielowiekowych doświadczeniach oparte prawo kanoniczne.

W dyskusji nad koncepcją podstawową referenta rozpatrzone przedstawiony przez referenta materiał i przyjęto jego stanowisko kompromisowe jako jedynie wskazane dla pracy kodyfikacyjnej w delikatnej kwestji prawa osobowego małżeńskiego.

W rozprawie szczegółowej rozpatrzono poszczególne parafowane artykuły i uchwalono do nich uwagi i poprawki, oraz polecono referentowi opracowanie uchwał i przedstawienie nowej redakcji projektu do drugiego czytania w podkomisji w grudniu 1925 r.

„Materiały przygotowawcze do projektu ustawy o prawie małżeńskim osobowem” dostarczył w 3 referatach (rozesłanych członkom podkomisji przygotowawczej w czasie od marca do września 1925 r.) wiceprezes sądu apelacyjnego dr. Wiktoryn Mańkowski, w których autor przedstawia porównawczo stanowisko ustawodawstw zachodnio-europejskich, z szczególnem uwzględnieniem reformy prawa małżeńskiego w Czechosłowacji przez ustawę z dn. 22 maja 1919 r., a ponadto daje cenne uwagi co do zasad, według których nastąpić powinno rozwiązywanie problemu w prawie polskim, przyczem autor oświadcza się również za wprowadzeniem fakultatywnych ślubów cywilnych.

2. Projekt jednolitego dla całej Polski prawa opiekuńczego.

Na ziemiach Polski obowiązują dotychczas dwa zasadniczo odmienne systemy prawa opiekuńczego, a mianowicie w b. Królestwie Kongresowym obowiązuje jeszcze instytucja rady rodzinnej jako organ nadzorczy, kiedy w województwach zachodnich oraz w województwach Małopolski organem nadzorczym jest sąd. Instytucja rady rodzinnej okazała się w praktyce nieodpowiednią. To też Komitet Organizacji Prac Komisji Kodyfikacyjnej uznał, że należy najspieszniej przystąpić do opracowania projektu jednolitego dla całej Polski prawa opiekuńczego i na posiedzeniu dn. 15 czerwca 1925 r. ustanowił prof. dr. Władysława Leopolda Jaworskiego referentem głównym od 1 października 1925 r. począwszy, polecając mu opracowanie projektu.

3. Projekt jednolitego dla całej Polski prawa zobowiązań.

Referenci główni prof. dr. Ignacy Łyskowski i prof. dr. Ernest Till. W skład ustanowionej przez sekcję prawa cywilnego podkomisji wchodzi obaj referenci główni oraz pp. mecenas Ludwik Domański, sędzia Sądu Najwyższego Jakób Glass, prof. dr. Stanisław Gołąb, prof. dr. Władysław Leopold Jaworski, prof. dr. Roman Longchamps, prof. dr. Stanisław Wróblewski, prof. dr. Fryderyk Zoll, a nadto na wniosek podkomisji z uchwały Komitetu Organizacji Prac z dn. 15 czerwca 1925 r. wiceprezes sądu apelacyjnego dr. Wiktoryn Mańkowski, pod przewodnictwem prezesa sekcji prof. Jaworskiego, od października 1924 r. jej wiceprezesa prof. Łyskowskiego.

Wykonane są następujące prace:

1. projekt prof. Tilla p. t. O wynagrodzeniu szkody z czynów bezprawnych. (Przegląd prawa i administracji. Lwów 1921).
2. projekt prof. Tilla p. t. O zobowiązaniach. Część pierwsza. Postanowienia ogólne (w rękopisie rozesłanym członkom sekcji w marcu 1922 r.).
3. projekt prof. Tilla p. t. Polskie prawo zobowiązań. Część ogólna. Projekt wstępny z motywami. (Przegląd prawa i administracji. Lwów 1923). Projekt ten opracowany został z współudziałem lwowskie! członków Komisji Kodyfikacyjnej pp. M. Allerhanda, A. Dolińskiego, R. Longchamps'a i K. Stefki.
4. uwagi dr. Mańkowskiego do projektu wstępnego prof. Tilla. Część I i Część II (w rękopisie rozesłanym członkom podkomisji w styczniu i lutym 1924 r.).

5. projekt prof. Łyskowskiego o koncepcji podstawowej prawa zobowiązań wraz z 17 parafowanymi artykułami podstawowemu (W odbitce drukowanej, rozesełanej członkom sekcji w kwietniu 1924 r. Wyszedł drukiem w *Thémis Polska*. Warszawa 1924/25 p. t. W sprawie kodyfikacji naszego prawa cywilnego, z czego streszczenie w języku francuskim p. t. *La codification du droit civil en Pologne et les transformations modernes du droit civil*, wyszło w międzynarodowym czasopiśmie holenderskiem *Revue d'histoire du droit*. Haarlem, w kwietniu 1925 r.).
6. odmienna redakcja projektu prof. Tula, opracowana przez mecenasa Domańskiego p. t. *Polskie prawo o zobowiązaniach*. Część ogólna, według projektu prof. Ernesta Tilla w opracowaniu członka Komisji Kodyfikacyjnej, Ludwika Domańskiego (w rękopisie rozesełanym członkom podkomisji w czerwcu 1924 r.).
7. bierze się w rachubę, że na Zachodzie powstał komitet (narazie francusko-włoski) zjednoczenia ustawodawczego dla narodów sprzymierzonych i zaprzyjaźnionych (*Comité pour l'union législative entre les nations alliées et amies*), który przygotowuje projekt jednolitego prawa zobowiązań, a dotychczas ogłosił:
 - a) Commissione Reale per il dopo guerra. Studi e proposte della Prima Sottoconmissione (Roma 1920) str. 351—443: Unificazione del diritto delle obbligazioni per gli Stati dell'Inteso z projektem 58 artykułów dla prawa zobowiązań.
 - b) Comité français pour l'Union législative entre les nations alliées et amies. Avant — projet relatif aux obligations en général, w rękopisie w lutym 1925 r., druga redakcja w maju 1925 r.

W sprawie reformy i kodyfikacji prawa zobowiązań ścierają się w krajach zachodnio-europejskich dwa zasadniczo odmienne poglądy (u nas ruch po tym względem jest jeszcze bardzo słaby).

Jeden pogląd stoi na stanowisku indywidualistycznym dotychczasowego ustawodawstwa, reprezentowanym przez kodyfikacje na początku XIX w. i jeszcze przez najnowsze kodyfikacje przedwojenne (niemiecki kodeks cywilny obowiązujący od 1900 r. i szwajcarskie prawo zobowiązań w redakcji z r. 1911), także przez obie powyżej wspomniane redakcje ogólnej części prawa zobowiązań przedstawione w r. 1925 przez komitet francuski zjednoczenia ustawodawczego.

Według tego poglądu prawo zobowiązań jest urzeczywistnieniem woli stron: na co strony zgadzają się, to jest prawem. Wola stron jest tylko o tyle ograniczoną, że ona nie może nic postanowić, co sprzeciwia się przepisom prawnym lub dobrym obyczajom. Jest zadaniem ustawodawstwa i orzecznictwa ustalić w szczegółach zasady ograniczające wolę stron na podstawie dwóch powyżej wspomnianych przepisów podstawowych.

W naszej pracy kodyfikacyjnej ten pogląd jest reprezentowany przez projekt prof. Tilla.

Drugi pogląd staje na stanowisku społecznego prawa zobowiązań. Już w r. 1890 Antoni Menger (das bürgerliche Recht und die besitzlosen Volksklassen) domagał się uspołecznienia prawa. Zgoda woli stron jest często tylko fikcją, ponieważ strona gospodarczo słabsza często zmuszona jest zgodzić się na ofertę strony gospodarczo silniejszej. Ograniczenie woli stron przez szereg poszczególnych przepisów prawa oraz przez odwołanie się do dobrych obyczajów nie wystarcza. Indywidualistyczny charakter prawa walnie przyczynił się do zaostrzenia kwestji socjalnej. Prawo nie powinno być tylko urzeczywistnieniem woli stron, lecz powinno dążyć do urzeczywistnienia przedmiotowej sprawiedliwości niezależnie od woli stron. Najwybitniejszymi przedstawicielami dzisiejszymi tego poglądu są prof. Léon Duguit uniwersytetu w Bordeaux, prof. Eduard Lambert uniwersytetu w Lyon, prof. Georges Cornil uniwersytetu w Brukseli, w nieco odmiennem sformułowaniu także prof. François Geny uniwersytetu w Nancy. Oczywiście, że ściśle określenia dla przeprowadzenia tego poglądu w ustawodawstwie są nader trudne sformułowania są różne i dotąd nie ustaliła się opinia pod tym względem.

W naszej pracy kodyfikacyjnej ten drugi pogląd jest reprezentowany przez prof. Łyskowskiego, do którego w części zbliżył się adwokat Ludwik Domański. Stanowisko zasadnicze polega na tem, że strona ma być wolną zawierać lub nie zawierać umowę, skoro zaś chce zawrzeć, to o treści umowy nie rozstrzyga wola stron, lecz treść umowy jest ustalona przez ustawę. Zaspokojenie potrzeb życiowych odbywać się będzie mocą szeregu typów umownych o treści ustalonej przez ustawę. Zaspokojenie potrzeb życiowych odbywać się będzie mocą szeregu typów umownych o treści ustalonej przez ustawę, wśród którego strony wybierać mogą. „Życie” bynajmniej nie dąży zawsze do sprawiedliwego ukształtowania stosunku umownego; przeciwnie w stosunkach społecznych z re-

guły strona silniejsza stara się wyzyskać stronę słabszą, stąd czynnik państwowy ma zadanie wyrównania interesów sprzecznych. Że ewolucja idzie w wskazanym kierunku, to dowodzi ustawodawstwo społeczne ostatnich dziesięcioleci; chodzi teraz o przeprowadzenie tych idei dla całego prawa zobowiązań.

Z powyższem stanowiskiem łączy się jeszcze doniosłe zagadnienie czysto prawnicze o wymiarze sprawiedliwości. Dotychczasowe doświadczenie poucza, że szczegółowe postanowienia ustawy, prowadzą do tego, że każda strona stara się „nakręcić” przepis ustawy na swoją korzyść. Proces staje się areną „kręctwa” z jednej i z drugiej strony. Zwłaszcza adwokaci bardzo ubolewają nad tym stanem rzeczy, a sądy często są bezsilne wobec krępujących je przepisów formalnych postępowania cywilnego. Prawo formalne wypiera prawo materialne. Doszło do tego, że wybitni prawnicy wygłaszają pesymistyczne zdania o bezcelowości prawa (zob. Jus und Jux w *Deutsche Juristen Zeitung* 1925 r.). Wobec tego powyżej wskazany drugi pogląd wysuwa na czoło przepisy ogólne prawa. Sędzia ma stwierdzić, czy przepisy ogólne prawa są obrażone (np. czy zachodzi niesłuszne wzbogacenie) i na tej podstawie ma wydać wyrok, nie oglądając się na „wykręty” stron. Na Zachodzie stanowisko to reprezentowane jest zwłaszcza przez prof. Eduarda Lambert z uniwersytetu w Lyon w szeregu dzieł w *Bibliothèque de l'Institut de droit comparé de Lyon*, bądź własnego pióra, bądź pióra innych autorów, do których Lambert napisał przedmowę lub wstęp. U nas reprezentuje ten kierunek prof. Łyskowski w powyżej wspomnianym projekcie przepisów o niesłusznem wzbogaceniu, także w rozprawie *Conventiones contra bones mores* w *Rozprawach Polskiej Akademji Umiejętności*. Kraków 1925/26, w tłumaczeniu francuskim w *Melanges de droit roumain offerts à M. Georges Cornil, Bruxelles* 1925/26.

Wobec powyżej podanej rozbieżności poglądów i wobec tego, że Polska nie może wydać prawa zobowiązań, które może już będzie przestarzałe w chwili wejścia w życie, podkomisja na posiedzeniu, odbytem w Krakowie w dn. 23 maja 1925 r. uchwaliła nie zająć stanowiska wobec projektów przed ukończeniem także części szczegółowej projektu prawa zobowiązań; zarazem podkomisja wniosła do Komitetu Organizacji Prac o zamianowanie referentami pomocniczymi prof. Romana Longchamps od dnia 1 października 1925 r. począwszy i prof. Fryderyka Zolla od dnia 1 kwietnia 1926 r. począwszy,

oraz o polecenie adwokatowi Ludwikowi Domańskiemu współpracownictwa w celu uzgodnienia konstrukcji prawnej projektu z konstrukcjami prawnymi i z terminologią francuskiego kodeksu cywilnego, obowiązującego w znacznej części kraju. Wnioski te Komitet Organizacji Prac uchwalił na posiedzeniu dn. 15 czerwca 1925 r. Zarazem Komitet uchwalił wystąpić do właściwych władz z wnioskiem o zwolnienie na dwa lata od dnia 1 października 1925 r. począwszy prof. Łyskowskiego od zajęć uniwersyteckich, aby mu umożliwić całkowite oddanie się pracy kodyfikacyjnej.

Prof. K. Ł y s k o w s k i, wiceprezes sekcji prawa cywilnego.

III. Sekcja postępowania cywilnego.

Sekcja postępowania cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej pracuje obecnie w szybkim tempie nad: 1. projektem ustawy postępowania cywilnego, 2. ordynacją egzekucyjną, 3. ordynacją upadłościową, 4. ordynacją adwokacką.

Na podstawie wstępnych projektów przygotowawczych, opracowanych przez członków sekcji, podkomisja, a przygotowawcza (komitet redakcyjny), pod przewodnictwem Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej, zarazem prezesa sekcji postępowania cywilnego Rektora Fr. X. Fiericha (Kraków) i z udziałem współreferentów projektu wiceprezesa sekcji, prof. J. J. Litauera (Warszawa) i sekretarza sekcji prawa Cywilnego, prof. St. Gołęba (Kraków), wypracowała już projekt ustawy postępowania cywilnego, który, po odbytem drugim czytaniu, rozesłano członkom sekcji celem poczynienia uwag. Po ich otrzymaniu, rzeczony komitet redakcyjny rozpocznie trzecie czytanie projektu w lutym 1926.

Ustawę wprowadczą do danego projektu opracowuje członek sekcji, prezes W. Manikowski (Poznań), który złoży swój referat komitetowi redakcyjnemu w czasie najbliższym.

Wychodząc z założenia, że i dalsza praca postępować będzie w równie szybkim tempie, spodziewać się należy, iż z końcem roku 1926, najpóźniej zaś, zgodnie z uprzednią zapowiedzią, w pierwszych miesiącach r. 1927, będzie ostatecznie wykończony, w trzeciem czytaniu, projekt ustawy postępowania cywilnego.

Ordynacja egzekucyjna znajduje się w opracowaniu podkomisji przygotowawczej, złożonej z referenta projektu, prof. K. Stefki (Łwów) oraz koreferentów — prof. M. Allerhanda

(Lwów), prof. J. J. Glassa (Warszawa) i prezesa W. Mańkowskiego (Poznań). Referent, prof. Stefko, przygotował już projekt części ogólnej z motywami. Szybkie wykończenie projektu ordynacji egzekucyjnej znajduje tamę naturalną w silnem jej zazębieniu o prawo cywilne i handlowe. Przygotowanie części szczególnej projektu jest również w toku. Projekt przygotowawczy całości będzie niewątpliwie gotów do końca roku 1926.

Ordynację upadłościową opracowuje sekretarz sekcji, adw. J. Trammer (Kraków), na podstawie kwestionariusza, na który dali już swe odpowiedzi członkowie sekcji. Obecnie referent przystąpi do przygotowania projektu tego działu postępowania sądowego. Koreferentem jest członek sekcji, adw. M. Kuratowski (Warszawa).

Ordynację adwokacką opracowuje wiceprezes sekcji, prof. J. J. Litauer (Warszawa), który przygotował już projekt wstępny. Ze względu na specjalny charakter ustawy o urządzeniu adwokatury w Rzeczypospolitej Polskiej, metoda pracy referenta polega na dążeniu do uzgodnienia rozbieżnych w wielu punktach poglądów izb adwokackich w różnych dzielnicach państwa, Projekt referenta rozesłany zostanie izbom adwokackim celem poczynienia uwag. Koreferentem danego projektu jest prezes izby adwokackiej krakowskiej, adw. Trammer.

Prof. E. Stan. R a p p a o r t
Sekretarz Generalny K. K.

2. Śp. Hieronim Błonarowicz.

Śp. H. Błonarowicz, sędzia Sądu Najw. ur. dn. 16. 11. 1858, zmarł w Warszawie d. 31. 10. 1925 r. Zmarły przez szereg lat pracował w Krakowie, gdzie powierzano mu prowadzenie głośnych, a zawiłych spraw, przyczem odznaczył się niezwykłą bystrością, bezstronnością i sumiennością a nadto znajomością życia i psychiki ludzkiej. Śp. H. B. obdarzony fenomenalną pamięcią i znajomością ustaw, wybijał się stale na czoło sądownictwa. Wrażliwy na niedolę i nędzę ludzką, z całym zapalem bronił pokrzywdzonych i sierot i stał niewzruszenie na straży prawa, sprawiedliwości o słuszności, jedynając sobie przez to serca i poważanie wszystkich warstw społeczeństwa. Z zmarłym zeszedł db grobu jeden z najzasłuższych i najwybitniejszych sędziów polskich, jeden z tych niewielu, którymi sądownictwo nasze słać i chlubić się mogło.

Zjednał sobie powszednie uznanie jako przewodniczący w sprawie Janiny Borowskiej o zamordowanie adw. Lewickiego w Krakowie i jako referent spraw argarnych w S. N. Dr. R. Leżański, sędzia Sądu Najwyższego.

3. Sp. Antoni Feliks Leżański.

Znów ubył nam nestor polskiego stanu sędziowskiego, mianowicie Antoni Feliks Leżański, urodzony 29. maja 1839, zmarły we Lwowie 19 listopada 1925, ojciec zaszczytnie znanego w kołach sędziowskich Dr. Ryszarda Aurelego Leżańskiego, sędziego Sądu Najwyższego w Warszawie. Sp. Zmarły po skończonych studjach uniwersyteckich, był auskultantem we Lwowie, aktuarjuszem w Cieszanowie, adiunktem w Samborze, naczelnikiem sądu powiatowego w Rymanowie i Szczercu, radcą sądu okręgowego w Stanisławowie i Lwowie, wreszcie radcą sądu najwyższego we Lwowie, gdzie otrzymał tytuł radcy dworu (równoznaczne z obecnym sędzią sądu najwyższego) i przesłużwszy 44 lat przeszedł w 1901 r. na emeryturę.

Był to znakomity sędzia, charakteru nadzwyczaj czystego, niezwykle uprzejmy i szczerzy w obejściu, nigdy nie odmawiający swej światłej rady i skutecznej pomocy, umiejący stawić czoło wszelkim intrygom, brzydzący się obłudy, a przede wszystkim w każdym czynie i słowie Polakiem. To też było powodem, że jak z jednej strony władze przełożone nie darzyły go swoimi względami za jego otwarte występowanie przeciw kamaryli, tak z drugiej strony cieszył się nadzwyczajną czcią u społeczeństwa, z którym się stykał, a przede wszystkim u młodzieży sądowej, której był prawdziwym ojcem.

Najlepszym tego dowodem jest autentyczny fakt, że kiedy w 1888 przeniesiono śp. Zmarłego z awansem ze Szczerca do Stanisławowa, ludność powiatu szczyrzeckiego w dniu Jego odjazdu ustawiła się na pożegnanie wzdłuż jezdni kolejowej do końca powiatu a na dworcę kolejowe powychodziły procesje.

Tych parę słów, jako jeden z wiele byłych Jego uczni, uważam za mój obowiązek skreślić, aby choć w ten sposób dać wyraz mojej prawdziwej czci dla śp. Zmarłego.

Cześć Jego pamięci.

Józef Willaume
prezes senatu Sądu Apelacyjnego
w Poznaniu.

4. Wykłady Polaków zagranicą.

W dniu 2 listopada 1925 w Uniwersytecie Bukaresztyńskim odbył się, na zaproszenie Prezydium grupy rumuńskiej Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego, wykład Prezesa polskiej grupy tegoż Zrzeszenia, prof. dr. E. Stan. Rappaporta, o kongresach kryminalistycznych w latach 1925 i 1926 (Londyn, Brno Morawskie — 1925 ; Bruksela — 1926).

Na wykładzie byli obecni dziekan i większość ciała profesorskiego wydziału prawnego Uniwersytetu oraz najwyżsi przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, magistratury, palestry i prasy prawniczej.

W związku z pobytom w Bukareszcie, prof. Rappaport. w charakterze Sekretarza Generalnego Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P., ponowił zaproszenie dla prawników Polskich w Krakowie w 1927 r. Zaproszenie to przyjęte zostało z oznakami żywego zadowolenia i szczerzej sympatji dla prac organizacyjnych prawnictwa polskiego.

5. Stowarzyszenie Kandydatów Adwokatury w Krakowie

Dnia 21 października 1925 r. odbyło się w Krakowie, w salach Izby Adwokackiej doroczne zwyczajne Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia Kandydatów Adwokatury w Krakowie. Po udzieleniu absolutorium ustępującym władzom Stowarzyszenia, Walne Zgromadzenie wybrało nowy Wydział, Komisję Rewizyjną i Sąd Koleżeński na rok admin. 1925/26; na czele Prezydium Stowarzyszenia stanęli jako prezes (po raz trzeci) Dr. J. Sperr, jako sekretarz Mgr. Jerzy St. Langrod. — Walne Zgromadzenie uchwaliło rezolucję domagającą się faktycznego zrównania na obszarze b. dzieln. austrj. magistrów praw z doktorami praw starej ordynacji studjów prawnych oraz odpowiedniego zmienienia odnośnych przepisów obowiązującego ustawodawstwa. Krakowskie Stowarzyszenie Kandydatów Adwokatury jest jednym z najstarszych zawodowych zrzeszeń adeptów polskiej palestry i w r. 1926 obchodzić będzie 30-letni jubileusz swojego istnienia. Przy Stowarzyszeniu działa Biuro Pośrednictwa Pracy w Krakowie i na obszarze Krakowskiej Izby Adwokackiej. Z inicjatywy Prezydium Stowarzyszenia odbywają się co tydzień w salach Izby Adwokackiej prawnicze wieczory dyskusyjne z odczytami kolegów. Stowarzyszenie stoi na straży interesów ekonomicznych kandydatów

adwokatury oraz praktykantów sądowych, dba o poprawę ich bytu, niesie materialną pomoc członkom i pozostałym po nich wdowom i sierotom, strzeże godności stanu, wzmacnia poczucie łączności koleżeńskiej, solidarności i karności w sprawach zawodowych oraz rozbudza zamiłowanie do pracy zawodowej (§ 2 statutu). Adres Sekretariatu: Kraków, Karmelicka 9.

6. Album ekonomistów polskich.

Otwierając w zeszycie obecnym album portretów wybitnych ekonomistów polskich będziemy się w pierwszym roku kierowali, w celu większej bezstronności, starszeństwem wieku reprezentantów katedr ekonomji społecznej w uniwersytetach polskich.

7. IV. Powszechny Zjazd Historyków Polskich.

W dniach 6 do 8 grudnia 1925 r. odbył się w Poznaniu IV Powszechny Zjazd Historyków Polskich. Zjazd ten był bardzo liczny na członków i hospitantów zgłosiło się przeszło 500 osób, podczas, gdy zgłoszeń na III Zjazd (w 1900 r.) było zaledwie około 200. Faktycznie obecnych na ostatnim zjeździe było około 300 osób.

Rozpoczął się Zjazd posiedzeniem plenarnem, na którym oprócz wyboru władz zjazdu i przemówień wygłoszony był przez prof. Stanisława Zakrzewskiego ze Lwowa, głównego inicjatora i organizatora tego zjazdu odczyt o „Bolesławie Chrobrym”. Na zakończenie Zjazdu odbyło się drugie plenarne posiedzenie, na którym uchwalono wnioski przedłożone przez sekcje, wybrano „Stałą Delegację Polskich Zjazdów Historycznych”, na tem samem posiedzeniu gen. Dr. Marjan Kukieł wygłosił swój odczyt pt. „Miejsce historii wojskowej wśród nauk historycznych, jej przedmiot i podział”.

Praca naukowa t. j. odczytywanie referatów i dyskusja nad nimi odbywała się na sekcjach, których było ośm: I. Historji starożytnej i Wschodu, II. Historji średniowiecznej i nowożytnej polskiej i powszechnej do r. 1795, III. Historji najnowszej. IV. Historji ustroju: prawa, kościoła i gospodarstwa, V. Historji kultury wraz z historją literatury, nauki i szkolnictwa, VI. A. Historycznych nauk pomocniczych, VI. B. Archiwalna, VII. Nauczania historii. Każda z tych sekcji odbyła po 2—4 posiedzeń; ogółem posiedzeń sekcyjnych było

26, a wygłoszono na nich kilkadziesiąt referatów z ogólnej liczby około 150, wydrukowanych w starannie przez komitet zjazdowy przygotowanej „Księżde referatów”.

Na sekcji IV na pierwszym posiedzeniu poświęconem historii prawa wygłoszono 5 referatów: Dąbkowskiego: Historia prawa polskiego, O nauce i nauczaniu, spostrzeżenia i postulaty. — Kutrzeby: Dalsze drogi nauki historii prawa. — Tymienieckiego: Geneza społeczeństwa polskiego. — Siemińskiego: Jednomyślność. — Ehrenkreutza: Separatyzm czy ciążenie Litwy ku Polsce po unji lubelskiej. Na drugim posiedzeniu poświęconem historii gospodarczej zostały wygłoszone 3 referaty: Rutkowskiego: Zagadnienie syntezy w historii gospodarczej. — Bujaka: Uwagi krytyczne o panującej teorii rozwoju gospodarczego. — Grodeckiego: Zagadnienie wolnej ludności wieśniaczej w Polsce średniowiecznej. Do zakresu historii gospodarczej należy również zaliczyć referat Chorewiczowej: Program badań nad historią pracy w Polsce średniowiecznej, wygłoszonej w sekcji V.

r.

8. Fundusz wydawniczy „Ruchu”.

Na fundusz wydawniczy „Ruchu” złożyli: Wydział powiatowy w Głębokiem 250 zł.; Wydział powiatowy w Szamotułach 250 zł.; Izba przemysłowo-handlowa w Bydgoszczy 100 zł.

Następującym Instytucjom: T-wu „Akwawit”; Bankowi Cukrownictwa; Bankowi Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego; Bankowi Ziemian; Bankowi Związku Spółek Zarobkowych; T-wu Dr. Roman May, które pokryły deficyt „Ruchu” w końcu 1925 r., każdy w wysokości kosztów jednego arkusza druku, składa Redakcja imieniem wydawnictwa serdeczne podziękowanie za poparcie placówki naukowej. Zwracamy się do wszystkich przyjaciół naszego pisma z usilną prośbą o poparcie zarówno przez pozyskiwanie nowych prenumeratorów, jak również przez zasilanie funduszu wydawniczego. Wszelkie kwoty, składane na Fundusz wydawniczy „Ruchu” (P. K. O. 201.346) będą na tem miejscu ogłaszane.